

NASEOBENA POLARIZACIJA OPĆINE CRIKVENICA*

JADRANKA PETRAŠ

Analizom statističkih podataka utvrđene su izrazite zonalne razlike u gustoći naseljenosti. Prema dosegnutom stupnju urbaniziranosti 1981. godine u općini Crikvenica jasno se diferencira uska priobalna zona sa 74,5 % stanovnika, flišna udolina sa 21,2 % stanovnika i kontinentsko zaleđe sa 4,3 % stanovnika. U uskoj primorskoj zoni odvija se danas proces polarizacijskog okupljanja u tri naselja: Crikvenica, Novi Vinodolski i Selce.

Nonmigratory Polarization of the Community of Crikvenica

Analysis of the statistical data has confirmed definite zonal differences in population density. According to the degree of urbanization achieved as of 1981 in the community of Crikvenica, a coastal zone with 74.5 % of the population is clearly differentiated, as is a flysh valley with 21.2 % of the population and a continental hinterland with 4.3 % of the population. In the narrow coastal zone there is presently a polarization process of collection in the three communities of Crikvenica, Novi Vinodolska and Selce.

Uvod

Općina Crikvenica jedna je od četrnaest općina sjevernoga Hrvatskog primorja. Ubraja se u općine prikvarnerskog pojasa pored općina Opatije, Rijeke i Senja. Od ukupnog republičkog teritorija 56.538 km², na općinu Crikvenicu otpada 440 km² ili 0,77%. Od ukupnog stanovništva Hrvatske 1981. godine na nju otpada 0,39% stanovnika. Kao

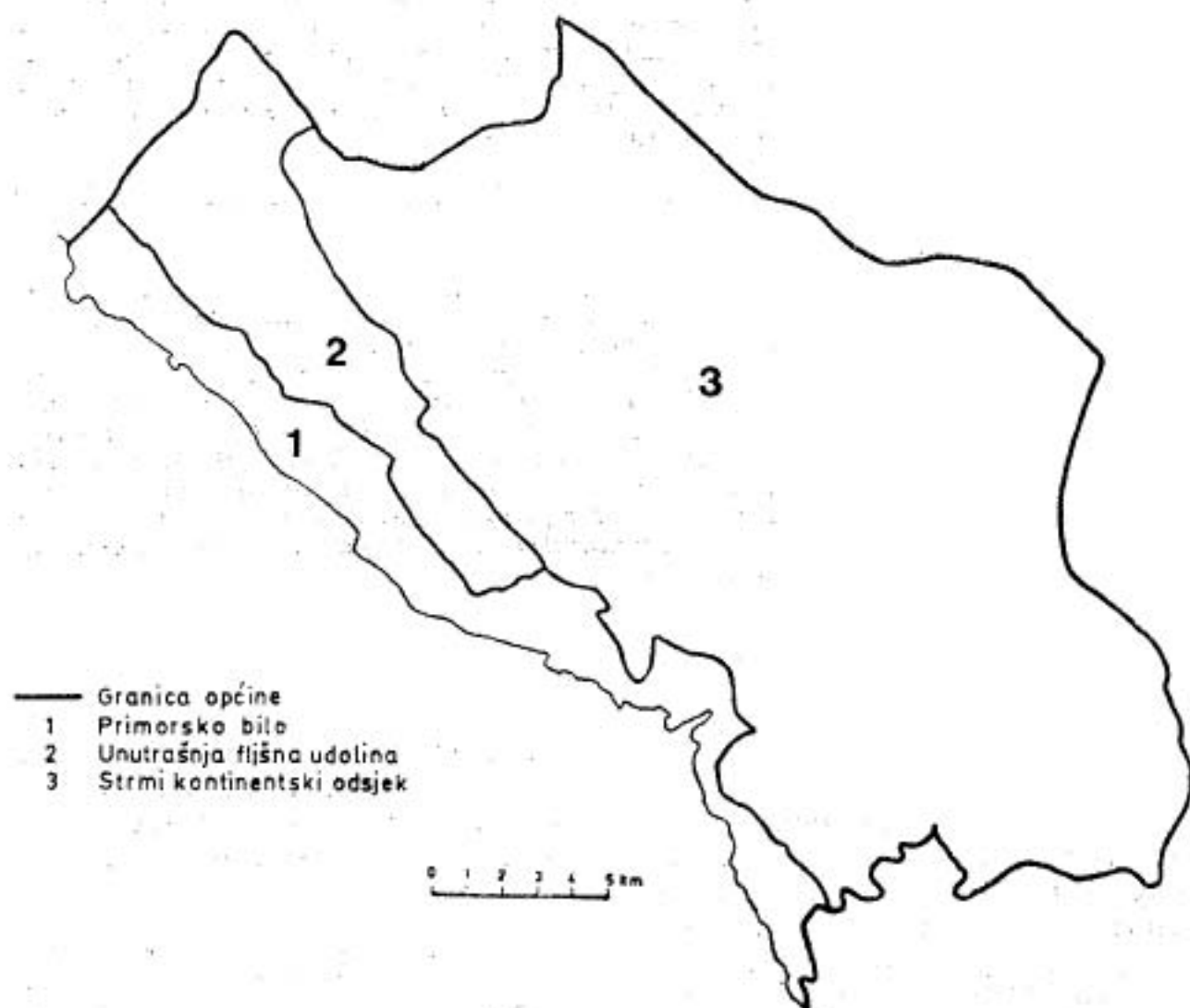
administrativna teritorijalna cjelina, općina Crikvenica obuhvaća 11 katastarskih općina s 99 naselja. To je izrazito izdvojena geografska cje-

* U ovom su radu iznijeti neki rezultati analize koja se radi u okviru znanstvenog potprojekta »Geografski aspekti urbanizacije SR Hrvatske« u Geografskom odjelu PMF-a po srednjoročnom programu znanstvenoistraživačkog rada 1986—1990. SIZ-a znanosti SR Hrvatske.

lina istočnog Kvarnerskog primorja koja na sjeverozapadu obuhvaća prostor omeđen Bakarskom dragom i strmim jednostavnim padinama iza Ledenica na jugoistoku. U suvremenim uvjetima, položaj općine Crikvenica uz važnu prometnicu Jadransku magistralu omogućava optimalno povezivanje s Rijekom i uključivanje u suvremene gospodarske tokove.

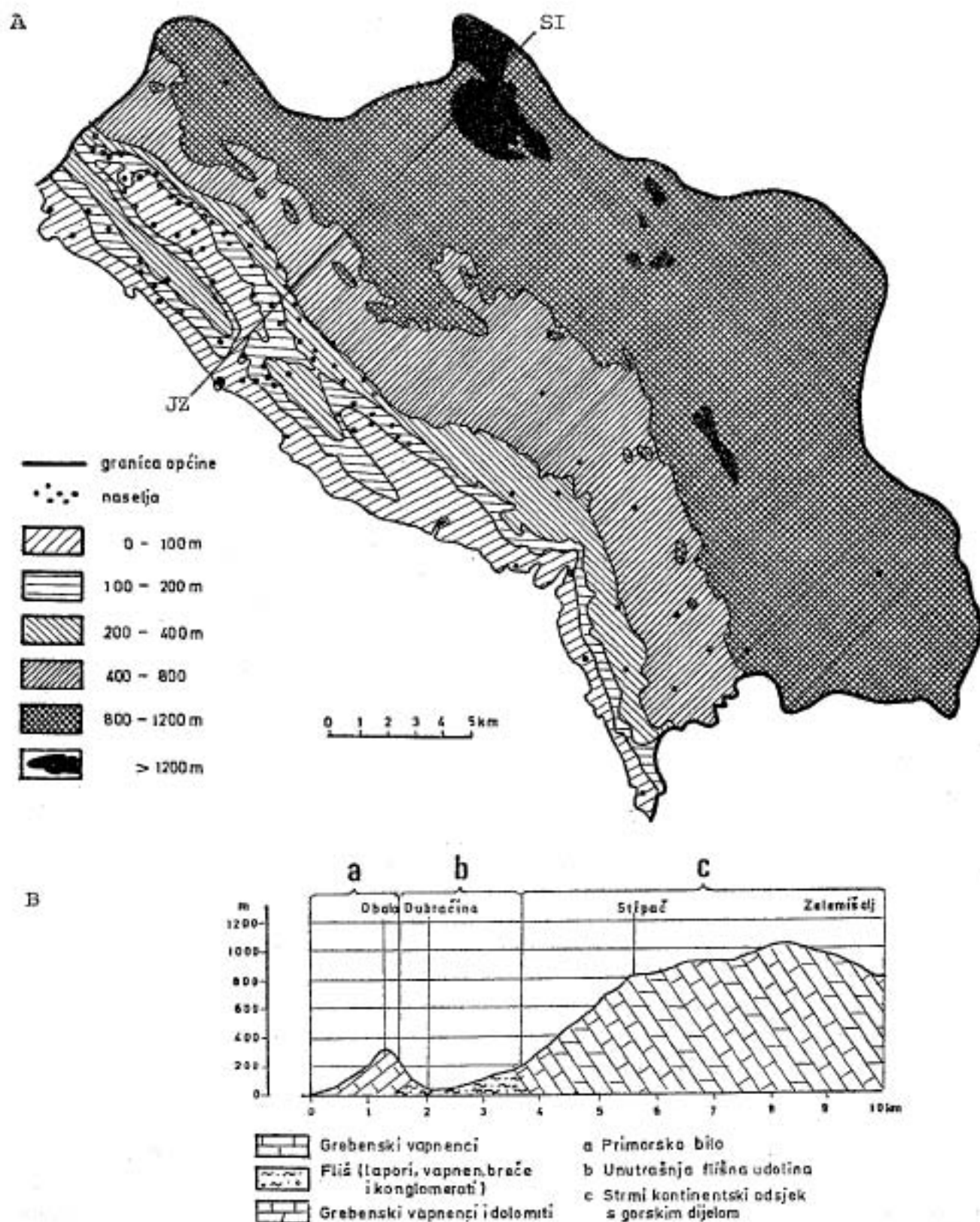
Glavne prirodnogeografske osobine kraja

Na osnovi elemenata prirodne sredine i društvenih faktora, na ovom se prostoru jasno diferenciraju tri osnovne cjeline: primorsko bilo, unutrašnja flišna udolina i strmi kontinentski odsjek (sl. 1). Osnovno prirodno mjerilo na temelju kojeg je izvršena takva podjela toga prostora jest reljef.

Sl. 1. Prirodnogeografske zone općine Crikvenica

Fig. 1. Natural geographic zone of the community of Crikvenica

Sl. 2. Hipsometrijski odnos u općini Crikvenica (A) i poprečni geomorfološki profil jugozapad-sjeveroistok (B)

Fig. 2. Hypsometric relation between the community of Crikvenica (A) and the transversal geomorphologic profiles of the Southwest-Northeast (B)

Primorsko bilo (1) proteže se kontinuirano ujednačeno od Jadrana preko Kačjaka, Dramlja, Crikvenice, Selaca, uvale Slane, pravcem sjeverozapad-jugoistok. Kopno okomito na taj pravac pružanja diže se do prvog ruba uzvisina prema vinodolskoj flišnoj udolini, izuzev prekid gdje potok Dubračina svojim tokom tvori kanjon između Badnja i Kotora. Pad kontinuiranog terena kreće se od 10 do 25%. Glavno bilo presječeno je dvjema glavnim probojnicima Dubračinom i Suhom Ričinom. Morfografski primorsko bilo sastoji se od nižih 100 m visokih zaravni i uskog glavnog bila, visokog prosječno 300 m (sl. 2). To je prostor guste naseljenosti (relativna gustoća naseljenosti je 40,5 na km²) sa 27 naselja i 74,5% stanovnika 1981. godine, 2 gradska naselja i 3 mješovita, koja su danas u uvjetima turističke valorizacije prostora glavno žarište postupne koncentracije stanovništva. To potvrđuje postepeni porast stanovnika i naselja te promjene djelatnosti stanovništva.

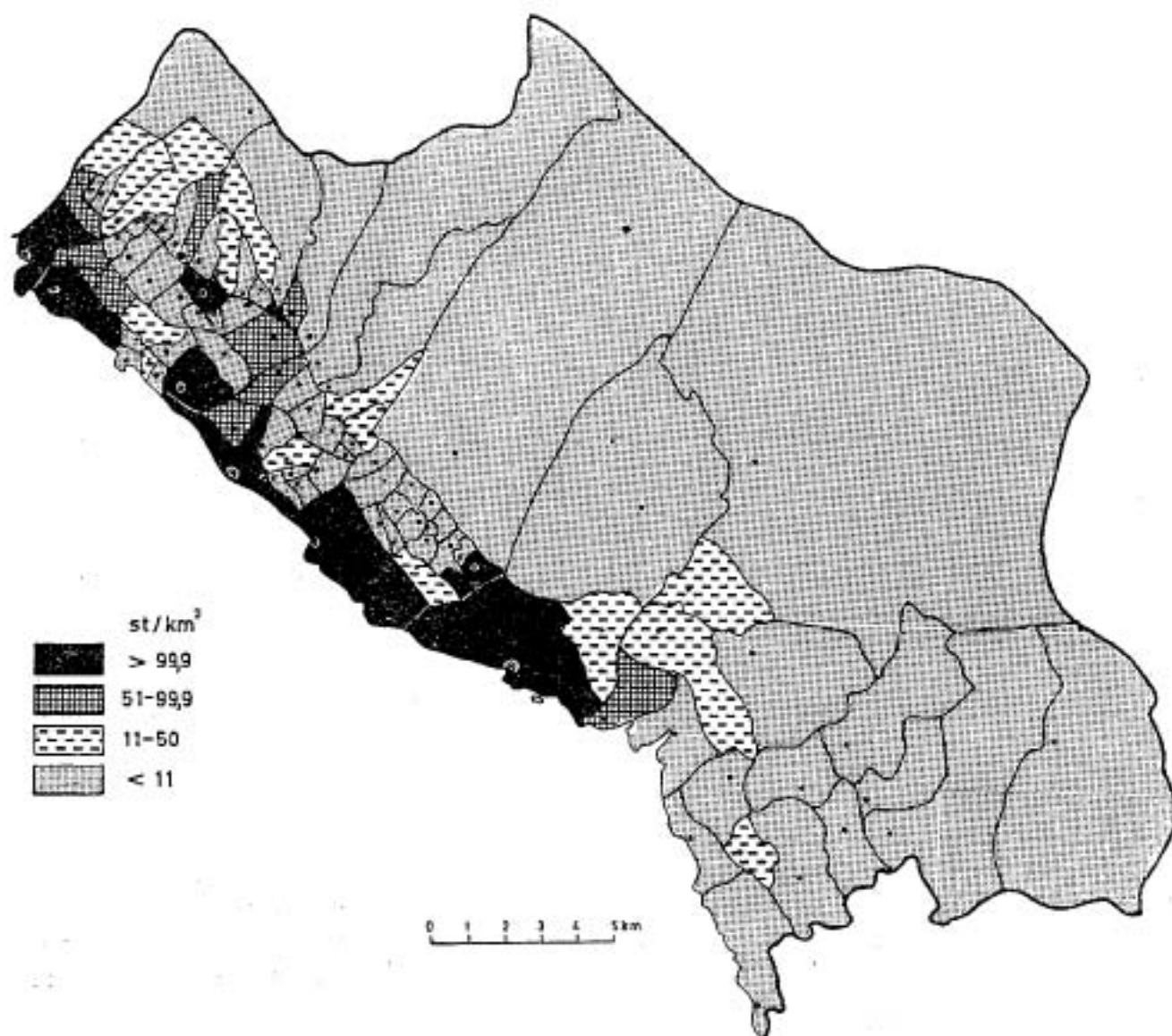
Unutrašnja flišna udolina (2) je morfografski oštro izdvojen reljefni oblik u sklopu izohipse od 200 do 400 m n.v. Omeđen je strmim nižim padinama primorskog bila i visokim strmcima kontinentske strane i nema izgled jedinstvenog dolinskog prostora. Reljef je najdinamičniji u području između Bribira i Grižana gdje je razvodnica između Dubračine i Suhe Ričine. U osnovnom reljefu zaravni izmodelirane su zavale u flišu, koje su kanjonima povezane s obalom. Udolina je u prošlosti bila pretežno poljoprivredno područje. To dokazuju ostaci kultiviranog agrarnog pejzaža i slikovita sela koja se nižu duž doline na osunčanim padinama. Na tom pro-

storu rasprostire se uz glavnu prometnicu doline niz od 58 seoskih naselja sa 21,2% stanovnika u kojima je tek u posljednjem desetljeću zaustavljen dugotrajni proces opadanja populacije toga prostora. Danas se pod utjecajem turizma nameće nužnost da se i ona aktivira. Današnji progresivan razvoj turističkog prometa i nužnost agrarno-stočarske eksploatacije te zone ističe nove odnose između primorske i unutrašnje zone.

Strmi kontinentski odsjek (3) je široki planinski, šumski pojas kopnenog zaleđa do gorskog lanca Velike Kapele s nadmorskom visinom od 800 do 1 200 m. Reljefnom slikom dominira dolomitni pregib na izrazito istaknuti reljefni element između kontinentskog odsjeka i planinske unutrašnjosti. Na prosječnoj visini od 300 do 800 m pruža se izrazito istaknuta uravnjena stepenica slabe naseljenosti. Tu je locirano svega 14 naselja sa 4,3% stanovnika. Granični primorski planinski greben zatvara dolomitni pregib unutrašnjosti. Sastavljen je od niza uzvišenja s vrhovima od 800 do 1 200 m n.v.

Prostorni razmještaj stanovništva i naseobena polarizacija

Današnji prostorni razmještaj stanovništva pod utjecajem je, kako elemenata prirodne osnove, tako i društvenih faktora. Stoga objašnjenje razmještaja i gustoće stanovništva treba tražiti u spletu prirodnih odlika kršnog primorskog bila, vinodolske udoline i strmog kontinentskog odsjeka s društvenim zbivanjima. Usporedbom karte naseljenosti i reljefne karte uočava se veoma tijesna međuzavisnost lokal-

Sl. 3. Opća relativna gustoća naseljenosti općine Crikvenice 1981. godine

Fig. 3. General relative population density of the community of Crikvenica in 1981

nih morfoloških osobina prostora i razmještaja stanovništva, a ogleda se u prostornoj neravnomjernosti gustoće naseljenosti (sl. 3). Temeljna populacijsko-geografska karakteristika razmještaja stanovništva općine Crikvenica posljedicom je složene prirodne osnove i socijalno-ekonomskih faktora. U razdoblju 1948—1981. ukupan broj stanovnika apsolutno i relativno sporo raste, a posljedice su znatno okljaštrena biodinamika i struktura. Istodobno

je prostorna socijalno-gospodarska i demografska dinamika sve intenzivnija. Općinski centar pokazuje konstantan apsolutni i relativni porast broja stanovnika, a većina ostalih naselja bilježe nakon 1953. god. stalan pad, čak 72 ili 73%. Analiza razmještaja stanovništva prema veličini naselja također upućuje na utjecaj prirodne osnove i socijalno-ekonomsku uvjetovanost promjena u vremenu i prostoru (tablica 1).

Tab. 1. Razmještaj stanovništva općine Crikvenica prema veličini naselja u razdoblju 1948—1981.

Tab. 1. Population Distribution for the Community of Crikvenica According to Settlement Size During 1948—1981

Godina	Veličina naselja											
	do 100		101—200		201—300		301—500		501—1 000		1 000	
	%		%		%		%		%		%	
	stanov- nika	naselja	stanov- nika	naselja	stanov- nika	naselja	stanov- nika	naselja	stanov- nika	naselja	stanov- nika	naselja
0	1	2	3	4	5	6						
1948.	19,3	59,8	23,2	25,8	7,5	5,1	12,4	5,1	8,6	2,1	29,0	2,1
1953.	19,2	60,6	22,3	26,3	4,6	3,0	14,3	6,1	8,6	2,0	31,0	2,0
1961.	19,8	64,6	17,7	21,2	7,5	5,1	15,2	6,1	6,1	1,0	33,7	2,0
1971.	16,1	64,9	18,3	22,7	8,6	6,2	3,9	2,1	3,0	1,0	50,1	3,1
1981.	14,1	68,8	16,2	19,8	3,9	3,1	10,9	5,2	3,0	1,0	51,9	2,1

Izvor: Knjige popisa stanovništva 1948—1981, SZS SRH.

Appendix 1

Settlement of the Community of Crikvenica According to Natural-Geographic zones

Sudjelovanje stanovništva svih kategorija naselja do 1 000 stanovnika pokazuje stalan i znatan apsolutni i relativni porast. Dok je 1948. godine u kategoriji naselja do 1 000 živjelo 71,8% stanovnika, u kategoriji više od 1 000 živjelo je 29,0% stanovnika. Do 1981. godine slika je bitno izmijenjena. Znatno je porastao udio stanovnika u kategoriji naselja više od 1 000, jer 1981. godine u njima živi već 51,9% stanovništva općine. Vidno smanjenje sudjelovanja stanovništva kategorije naselja do 1 000 u ukupnom broju stanovnika upućuje na bitne promjene socijalnogeografskog karaktera. Analiza razmještaja stanovništva u razdoblju 1948—1981. godine potvrđuje da općina Crikvenica spada u one općine SR Hrvatske koje u svojem razvoju pokazuju jaku tendenciju polarizacije naselja. Na

jednoj strani odvija se proces depopulacije naselja kategorije do 1 000 stanovnika, a na drugoj strani proces populacijskog okupljanja u kategoriji naselja više od 1 000 stanovnika (tablica 2).

Pol populacijskog okupljanja je općinski centar Crikvenica i dva obalna naselja Selce i Novi Vinodolski. Posljedicu tog procesa potvrđuje i prostorni razmještaj stanovništva po prirodnogeografskim zonama općine. Jasno je vidljivo populacijsko okupljanje u zoni primorskog bila (a) gdje danas živi 74,5% stanovnika općine. Proces okupljanja stanovništva u primorskoj zoni istodobno je pratio proces depopulacije prostora unutrašnje vinodolske udoline (b) i kontinentskog zaleđa (c) gdje danas živi svega 25,5% ukupnog stanovništva (tablica 3).

Tab. 2. Pokazatelji razmještaja stanovništva prema veličini naselja i prirodno-geografskim zonama općine Crikvenice u razdoblju 1948—1981. godine

Tab. 2. *Indices of the Population Distribution According to Settlement Size and Natural-Geographic Zones of the Community of Crikvenica During 1948—1981*

	Veličina naselja												
	Područje do 100 broj stanovnika		100-200 broj stanovnika		201-300 broj stanovnika		301-500 broj stanovnika		501-1 000 broj stanovnika		1 000 broj stanovnika		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
A													
1948.	718	15	567	4	464	2	360	1	1 344	2	4 500	2	
1953.	708	15	693	5	270	1	456	1	1 392	2	5 016	2	
1961.	637	14	452	4	611	3	924	2	955	1	5 232	2	
1971.	633	13	909	6	463	2	334	1	507	1	8 460	3	
1981.	409	11	992	7	242	1	1 523	4	517	1	8 948	2	
B													
1948.	1 966	38	2 382	16	269	1	358	1	—	—	—	—	
1953.	1 987	39	2 404	17	276	1	316	1	—	—	—	—	
1961.	1 898	41	1 999	15	548	2	—	—	—	—	—	—	
1971.	1 734	41	2 070	15	218	1	304	1	—	—	—	—	
1981.	1 871	46	1 408	10	204	1	361	1	—	—	—	—	
C													
1948.	317	5	653	5	439	2	1 205	3	—	—	—	—	
1953.	409	6	510	4	207	1	1 557	4	—	—	—	—	
1961.	533	9	298	2	—	—	1 436	4	—	—	—	—	
1971.	352	9	109	1	463	2	317	1	—	—	—	—	
1981.	153	9	388	2	222	1	—	—	—	—	—	—	

Izvor: Kao kod tablice 1.

Zone A) Coastal Mountain Ridge

Zone B) Hinterland Flysh Depression

Zone C) Steep Continental Section

Tab. 3. Razmještaj stanovništva diferenciran po prirodno-geografskim zonama općine Crikvenice 1948—1981. g.

Tab. 3. *Population Distribution Differentiated According to Natural-Geographic Zones of the Community of Crikvenica During 1948—1981*

Područje zone	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.
	(% udio stanovnika po prirodno-geografskim zonama)				
a	51,1	52,7	56,8	67,0	74,5
b	32,0	30,7	28,6	25,6	21,2
c	16,9	16,6	14,6	7,4	4,3
Općina Crikvenica	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: Kao kod tablice 1.

To upućuje na zaključak da su upravo i najznačajniji efekti polarizacije prerasporedjavanje stanovništva iz zaleđa u obalna naselja te koncentracija radnih mjesta i stanova u ta naselja. Tako polarizacija u općini Crikvenica ima i pozitivne i negativne posljedice. Prazni se zaleđe, a puni uski primorski pojas. Posljedica tog procesa je nejednaki stupanj mikroregionalnog razvoja. Može se reći da polarizacijski odnosi u općini Crikvenica imaju i svoj korijen u agrarno-stočarskom iskorištavanju prostora. U prošlosti je upravo flišna udolina (b) i kontinentsko zaleđe (c) imali tradiciju agrarno-stočarskog iskorištavanja, pa je i težište naseljenosti u malim naseljima, čija je ekonomska baza počivala na agrarnom iskorištavanju. Oblici naseljenosti iz prošlosti u specifičnim prirodno-geografskim uvjetima ostavili su traga u postojećoj strukturi naseljenosti i pospješili polarizacijske efekte. U općini Crikvenica prevladavaju mala naselja, ako se izuzme općinski centar. Na naselja do 100 stanovnika otpada 68,8 % naselja, do 200 stanovnika otpada 19,8 %, a do 300 stanovnika otpada 3,1 % (tablica 1). Populacijski razvoj općine uvjetuje promjene u strukturi naseljenosti. Zbog velikog pada broja stanovnika flišne udoline i kontinentanskog zaleđa većine naselja povećava se broj stanovnika naselja primorske zone, a posebno dva gradska naselja Crikvenica i Novi Vinodolski i mješovito naselje Selce. Na ta tri naselja otpada 2,1 % naselja, ali zato više od polovine stanovnika živi u tri naselja. Na njih otpada 57,1 % stanovnika. Polarizacijski efekt dakle evidentan je. Došlo je do potpunog napuštanja naselja kontinentanskog zaleđa. Depopulaciju tih nase-

lja uvjetovalo je prije svega napuštanje agrarno-stočarske djelatnosti kao i njihov topografski položaj.

Na osnovi funkcije rada, funkcije stanovanja, dinamike porasta zaposlenih i ukupnog stanovništva izdvaja se u općini Crikvenica jezgra polarizacijskog okupljanja u općinskom centru Crikvenici, Selcima i Novom Vinodolskom.

Objašnjenje današnje složene slike naseobene polarizacije u općini Crikvenica svakako treba tražiti i u regionalnoj populacijsko-geografskoj diferencijaciji, kao posljedici geografskih i društveno-gospodarskih faktora naseljenosti u prošlosti i sadašnjosti. Uvažavajući osnovnu demografsku teoriju međuzavisnosti demografskog i gospodarskog razvoja te važnosti nodalno-funkcionalnog obilježja prostornih jedinica.

Osnovno obilježje promatrane prostorne jedinice je funkcionalna usmjerenost makroregionalnom centru Rijeci.¹⁾ U odnosu na makroregionalni centar, regionalni, pa i općinski centar, geografski položaj promatranog prostora te snaga gravitacijskog utjecaja i njegovo diferencirano širenje u prostoru sve više utječe na demografska stanja i procese. U sklopu nodalno-funkcionalne regionalizacije nižeg reda općina Crikvenica je dio riječke regije. Nižim stupnjem prostornog izdvajanja regionalne jedinice se gotovo u cijelosti poklapaju s općinskim granicama i funkcionalnim utjecajima općinskog centra. Blizina regionalnom centru Rijeke svega

¹⁾ Rogić, V.: Fizionomska i funkcionalna regionalizacija Hrvatske, Zbornik VI. kongresa geografa FNRJ, Ljubljana, 1962, str. 84.

35 km i jačina mikroregionalnog centra Crikvenice u gospodarskom i funkcionalnom smislu globalni su faktori demografske diferencijacije.

Još bolju sliku naseobene polarizacije daje opća relativna gustoća naseljenosti. Opća relativna gustoća naseljenosti kao koeficijent između ukupnog stanovništva i ukupne geografske površine upućuje na značajnu prostornu diferenciranost. Nepovoljni uvjeti prirodne osnove, pretežno krški prostor, upućuje na zaključak da je prostor općine Crikvenice pri sadašnjem stupnju go-

spodarske razvijenosti relativno dobro, ali neravnomjerno naseljen. Općina Crikvenica u usporedbi sa sjevernim Hrvatskim primorjem dva je puta slabije naseljena, tri puta slabije od Kvarnerskog primorja, ali znatno gušće od Kvarnerskih otoka. U razdoblju 1948—1981. godine opća relativna gustoća naseljenosti kontinuirano raste. Sa 35,3 st/km² 1948. god. naseljenost se povećala na 40,5 st/km² 1981. godine, ali to je još uvijek dva puta manje od gustoće naseljenosti sjevernog Hrvatskog primorja i SR Hrvatske (tablica 4).

Tab. 4. Opća relativna gustoća naseljenosti 1948. i 1981. godine

Tab. 4. General Relative Population Density in 1948 and 1981

Prostorna cjelina	Broj st/km ²		Pokazatelj promjene 1981/1948.
	1948.	1981.	
0	1	2	3
Općina Crikvenica	35,3	40,5	1,147
Kvarnersko primorje	75,0	129,3	1,724
Sjeverno Hrvatsko primorje	63,5	81,0	1,275
SR Hrvatska	66,8	81,4	1,219

Izvor: Za 1948. knjige popisa stanovništva i dokumentacija Katastarskog zavoda RZS, Zagreb. Za 1981. godinu Statistički godišnjak SR Hrvatske, RZS, Zagreb, 1983.

Glavnina prostora općine Crikvenica 55,1 % prosječno je rijetko naseljen. Na to upućuje opća relativna gustoća naseljenosti po prirodnogeografskim zonama općine (tablica 5).

Unutrašnjim prerazmjешtanjem stanovništva tokom poslijeratnog razdoblja težište naseljenosti postupno se sve više prenosi u priobalni prostor, i to u naselju Crikvenica, Novi Vinodolski i Selce.

Neposredno nakon rata, a posebno u posljednja dva desetljeća br-

zom imigracijom opća relativna gustoća naseljenosti uskog priobalnog prostora znatno se povećala, tako da je sa 307 st/km² to danas najgušće naseljen prostor općine. U tom razdoblju prostor unutrašnje flišne udoline i kontinentuskog zaleđa bilježi konstantno smanjenje broja stanovnika po jedinici površine i znatno je ispod prosjeka općine. Najveće smanjenje opće relativne gustoće naseljenosti imaju naselja kontinentuskog zaleđa, gdje 1981. godine na km² dolazi samo 3 stanovnika (tablica 6).

Tab. 5. Opća relativna gustoća naseljenosti općine Crikvenice u razdoblju 1948—1981. godine po prirodno-geografskim zonama

Tab. 5. *General Relative Population Density of the Community of Crikvenica During 1948—1981 According to Natural-Geographic Zones*

Zona	Broj st/km ²					Pokazatelj promjena	
	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1981. 1948.	1981. 1971.
0	1	2	3	4	5	6	7
A) Primorsko bilo	183,4	197,1	203,4	261,0	306,9	1,673	1,176
B) Flišna udolina	32,2	32,2	28,8	28,0	24,5	0,761	0,875
C) Kontinentski odsjek	10,8	11,1	9,4	5,1	3,1	0,287	0,608
Općina Crikvenica	35,3	36,8	35,3	38,3	40,5	1,147	1,057

Izvor: Prema knjigama popisa stanovništva i dokumentacijskim listovima za površine naselja Katastarskog zavoda RZS, Zagreb, izračunala autorica.

Tab. 6. Pregled tipova opće relativne gustoće naseljenosti općine Crikvenica 1981. godine

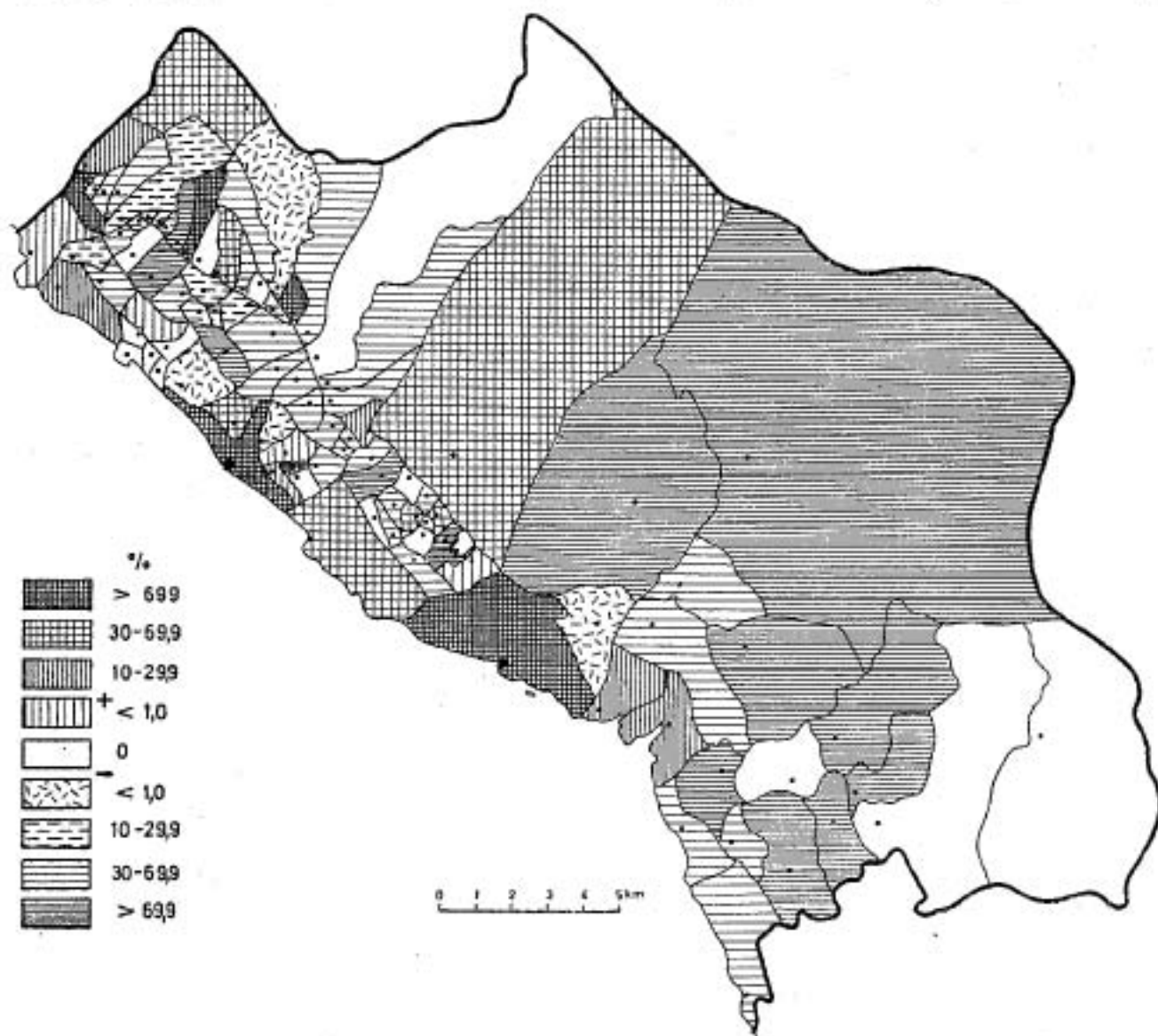
Tab. 6. *Survey of the Types of General Relative Population Density in the Community of Crikvenica in 1981*

Tip gustoće naseljenosti	Zona	(%) udio u ukupnom broju naselja	(%) udio u ukupnoj površini	(%) udio u ukupnom broju stanovnika	Broj st/km ²
0		1	2	3	4
I. Rijetko naseljen prostor	A	12,1	2,8	6,0	88,8
	B	42,5	29,6	15,5	21,2
	C	11,1	51,1	0,6	0,5
	Ukupno	65,7	83,5	22,1	10,7
II. Srednje naseljen prostor	A	3,0	0,6	1,5	99,2
	B	8,1	3,4	1,4	16,6
	C	4,0	3,9	3,6	38,1
	Ukupno	15,1	7,9	6,5	33,4
III. Gusto naseljen prostor	A	4,0	1,4	2,4	71,1
	B	5,1	1,5	2,3	62,6
	C	—	—	—	—
	Ukupno	9,1	2,9	4,7	66,7
IV. Prenaseljen prostor	A	7,1	5,1	64,7	513,7
	B	3,0	0,6	2,0	140,1
	C	—	—	—	—
	Ukupno	10,1	5,7	66,7	474,6

Izvor: Kao kod tablice 5.

Detaljnije razmatranje po naseljima pokazuje da najveću gustoću naseljenosti 100 i više st/km² ima Crikvenica i obalna naselja Dramalj, Jadranovo, Kloštar Šiljevički, Klenovica, Novi Vinodolski i Selce smješteni uz glavnu cestovnu prometnicu (Jadransku magistralu). U unutrašnjoj flišnoj udolini samo tri naselja: Blaškovići, Tribalj i Vid, u posljednjem desetljeću bilježe gustoću s više od 100 st/km². Iza njih s gotovo dvostruko manjom gustoćom naseljenosti slijede naselja priobalne zone: Dolac Crikvenički,

Klanfari i Manestri, te rubna naselja flišne udoline Drivenik, Franovići, Gornji Tribalj, Miroši, Mikula, Petrinovići, Šimići, Vele Bašunje, Bater, Donji Zagon, Ledenice i Jakov Polje. Najmanju naseljenost, ispod 5 st/km², ima čak 10 naselja priobalne zone, 38 naselja flišne udoline i sva naselja unutrašnjeg kontinentanskog zaleđa, a gustoća ne prelazi više od 10 st/km² (slika 4). Neravnomjernost razmještaja i nisku opću relativnu gustoću naseljenosti više od polovine prostora općine dokazuje i pokazatelj

Sl. 4. Promjena opće relativne gustoće naseljenosti 1948—1981, godine
 Fig. 4. Change in the general relative population density from 1948 to 1981

da više od trećine stanovnika te prostorne jedinice živi u općinskom centru. To je i dokaz daje upravo općinski centar pol okupljanja stanovništva.

Izuzme li se iz ukupnog stanovništva broj stanovnika općinskog centra, tj. gradska gustoća, dobije se realnija slika gustoće naseljenosti (tab. 7).

Tab. 7. Opća relativna gustoća naseljenosti općine Crikvenice 1981. godine
Tab. 7. General Relative Population Density of the Community of Crikvenica in 1981

Zona	Gustoća naseljenosti				
	% Naselja	% Ukupne površine	% Ukupnog stanovništva	opća	bez općinskog centra
0	1	2	3	4	5
A) Primorsko bilo	26,3	9,9	74,5	306,9	183,2
B) Flišna udolina	58,6	35,1	21,2	24,5	—
C) Kontinentski odsjek	15,1	55,0	4,3	3,1	—
Općina Crikvenica	100,0	100,0	100,0	40,5	28,3

To je čak četiri i pol puta manje od opće gustoće naseljenosti Kvarnerskog primorja i gotovo tri puta manje od prosjeka sjevernog Hrvatskog primorja i SR Hrvatske. Analiza gustoće naseljenosti po prirodnogeografskim zonama pokazuje da je primorska zona znatno gušće i ravnomjernije naseljena, čak sedam i pol puta više od prosjeka općine i devet puta više od flišne udoline i prostora u zaleđu. To je posljedica povoljnih prirodnih i društvenih uvjeta koji su omogućili naseljavanje u priobalnoj zoni. To su u prvom redu koncentracije radnih mjesta u turizmu i uslužnim djelatnostima.

Zaključak

Analizom prethodnih podataka utvrđene su izrazite zonalne razlike u gustoći naseljenosti. To je od-

raz složene diferenciranosti prirodne osnove i društveno-gospodarskih faktora. Jačanje socijalno-ekonomske funkcije općinskog centra posebno u posljednjem desetljeću odrazilo se na prostorni preraspodjela stanovništva i sve složeniju gravitacijsku moć općinskog centra, s jedne strane, te snažan ruralni eksodus stanovništva, velikog dijela unutrašnjeg prostora, s druge strane.

Može se konstatirati da prostor izvan utjecaja općinskog središta i zone magistralne prometnice pripada različitim tipovima eksodusnih područja. Samim time su i populacijsko-geografske karakteristike i njihova prostorna i vremenska diferenciranost pod snažnim utjecajem lokalnih migracijskih kretanja kao funkcije društveno-gospodarskih procesa i prirodnogeografske osnove.

Prilog 1.

Naselja općine Crikvenice po prirodnogeografskim zonama

Zona A) Primorsko bilo

1. Jadranovo	15. Kotor
2. Katun	16. Dolac Crikvenički
3. Kloštar Šiljevički	17. Benići
4. Smokovo	18. Šupera
5. Klanfari	19. Ladvić
6. Dirakovica	20. Draga Crikvenička
7. Lokvica Dramaljska	21. Zoričići
8. Kačjak	22. Selce
9. Manestri	23. Novi Vinodolski
10. Selce Dramaljsko	24. Povile
11. Dramalj	25. Klenovica-Žmarnica
12. Semičevići	26. Smokvica Krmpotska
13. Sopaljska	27. Sibinj Krmpotski
14. Crikvenica	

Zona B) Unutrašnja flišna udolina

1. Drivenik Stanica	30. Kostelj
2. Šimići	31. Belgrad
3. Klarići	32. Kamenjak
4. Čandrli	33. Grižane
5. Goričine	34. Dolinci
6. Petrinovići	35. Marušić
7. Drivenik	36. Mavrići
8. Cerovići	37. Franovići
9. Jerčinovići	38. Barci
10. Plišići	39. Miroši
11. Benići Drivenički	40. Saftići
12. Bačići	41. Šarari
13. Benkovići	42. Kričina
14. Kokanj	43. Podgori
15. Ropci	44. Podgurinac
16. Belobrajčići	45. Kosanin
17. Podsopalj Drivenički	46. Podskoći
18. Tribalj	47. Jargovo
19. Sušik	48. Gradac Bribirski
20. Blažići	49. Dragaljin
21. Gornji Tribalj	50. Mikula
22. Podsopalj Belgradski	51. Poduljin
23. Ričina	52. Bribir
24. Pećca	53. Štale
25. Janjevalj	54. Kičeri
26. Male Bašunje	55. Vid
27. Vele Bašunje	56. Sušik
28. Antovo	57. Baretići
29. Blaškovići	58. Ugrini

Zona C) Strmi kontinentski odsjek

1. Gornji Zagon	8. Luka Krmpotska
2. Donji Zagon	9. Jakov Polje
3. Ledenice	10. Bile
4. Bater	11. Ruševo Krmpotsko
5. Breze	12. Javerje
6. Crno	13. Zabukovac
7. Podmelnik	14. Krmpotske Vodice

Literatura

- Crkvenčić, I. (1966): Tipovi općina SR Hrvatske, Geografski glasnik, broj 28, Zagreb.
- Friganović, M. (1984): Eksodusna područja (ne) razvijenosti i populacijska politika u SR Hrvatskoj, Radovi GO PMF-a, broj 19, Zagreb.
- Friganović, M. (1979): Populacijsko-geografski pogled na primorski krš, Radovi GO PMF-a, broj 14, Zagreb.
- Friganović, M. (1980—1981): Još o nekim osobitostima kretanja stanovništva općinskih središta i ostalih naselja SR Hrvatske, 1948—1981, Radovi GO PMF-a, broj 15—16, Zagreb.
- Friganović, M. i Pavić, P. (1973): Uzroci i posljedice demografskih promjena u SR Hrvatskoj 1961—1971, IDS, knjiga II, Zagreb.
- Grupa autora (1975): Geografija SR Hrvatske, Sjeverno Hrvatsko primorje, knjiga 5, šk. knjiga, Zagreb.
- Perković, Z. (1969): Gustoća stanovništva u gradskim područjima, Geografski glasnik, broj 31, Zagreb.
- Rogić, V. (1962): Fizionomska i funkcionalna regionalizacija Hrvatske, Zbornik VI. kongresa geografa FNRJ, Ljubljana.
- Rogić, V. (1964): Geografska regionalizacija Primorja, Zbornik VII. kongresa geografa Jugoslavije, Zagreb.
- Rogić, V. (1970): Prostor riječke komune — prilog regionalne geografske problematike, Geografski glasnik, broj 32, Zagreb.
- Roglić, J. (1967): Litoralizacija — prekretnički i perspektivan proces, Ekonomski institut Split, Split.
- Vresk, M. (1982—83): Neka obilježja urbanizacije SR Hrvatske 1981. godine, Radovi GO PMF-a, broj 17—18, Zagreb.
- Vresk, M. (1980): Tipovi urbanizacije općina SR Hrvatske, Spomen-zbornik 30. obljetnice GDH 1947—1977. godine, Zagreb.

Izvori podataka

Katastarske mape općina Crikvenice, M 1:50 000, Listovi: Belgrad, Bribir, Crikvenica, Dramalj, Drivenik, Grižane, Jadranovo, Krmpote, Ledenice, Novi Vinodolski, Selce, Zavod za katastar, RZS SR Hrvatske, Zagreb, 1981.

Osnovna geološka karta SFRJ, M 1:100.000, tumači i listovi »Crikvenica« i »Ogulin«.

Hrženjak, J.: Struktura naselja SR Hrvatske, Zagreb, 1982 (rukopis).

Korenčić, M.: Naselja i stanovništvo SR Hrvatske 1857—1971, JAZU i RZS SR Hrvatske, Zagreb, 1979.

Knjige popisa stanovništva od 1948. do 1981.

Summary

NONMIGRATORY POLARIZATION OF THE COMMUNITY OF CRIKVENICA

by

J. Petraš

The community of Crikvenica is one of fourteen communities in the northern Croatian littoral. In addition to the communities of Opatia, Rijeka and Senj, these include the communities in the pre-Kvarner belt. It covers an area of 440 km² and 17,837 inhabitants in 1981. The average population density in 1981 was 40.5 persons/km².

In this area, on the basis of natural elements and social factors, it is possible to differentiate three basic entities: the first is within a flysh depression and steep continental section (Figures 1 and 2). Therefore, explanation for the population density and distribution must be sought in the medley of natural characteristics along the coast, the flysh depression and the steep continental section.

In the coastal zone, there are polarized population densities in the three communities of Crikvenica, Novi Vinodolski and Selce. At the same time, the Vinodolski depression and the continental hinterland are empty. Such polarization in the community of Crikvenica has positive and negative consequences. The hinterland is empty and the narrow coastal belt is populous. Today in all three communities, 57.1 % of the population inhabit the narrow coastal belt. The depopulation of the communities in the flysh depression and continental hinterland result in the abandonment of agricul-

tural and cattle raising activities, as well as their topographical position.

Half the population occupies the narrow coastal zone with a constant population growth of 1.52 %. The other parts of the communities are depopulated areas in which the natural dynamics cannot overcome the mechanical outflow. In the period from 1948 to 1981, 72.7 % of the communities showed a reduction in the absolute number of inhabitants, and the communities of Podmelnik and Zabukovac lost their entire populations. The rate of depopulation is 22.9 %. Redistribution of the population from village communities within the flysh depression and continental hinterland has caused changes in the structure and sizes of the communities. Today, the majority of the population (51.9 %) of the community of Crikvenica live in the community category of 1000 or more inhabitants. In the community category of 501—1000 inhabitants live 3.0 % of the population, of 301—500 live 10.9 %, of 201—300 live 3.9 %, of 101—200 live 16.2 % and in the category of under 100 live 14.1 % of the inhabitants.

Changes in spatial distribution are evident due to the gravitational influence of community centers. The number of inhabitants of the community centers from 1948 to 1981 increased by 79.6 %, which signifies an average annual rate of 1.7 %.

Mr. Jadranka Petraš
Ministarstvo znanosti, tehnologije i informatike
YU, Zagreb, Strossmayerov trg 4.

Recenzenti:
Prof. dr. Mladen Friganović
Prof. dr. Milan Vresk